

Připravuje se nový zákon o zálohování PET lahví

ONLINE DEBATA NEJEN O NOVÉM SYSTÉMU ZÁLOHOVÁNÍ PET LAHVÍ

Na naše redakční otázky odpovídali Jana Krutáková (poslankyně Parlamentu ČR, předsedkyně výboru pro životní prostředí a členka zemědělského výboru), Pavel Drahovzal (starosta obce Velký Osek), Petr Havelka (výkonný ředitel České asociace odpadového hospodářství), Richard Blahut (místopředseda Spolku veřejně prospěšných služeb, vedoucí sekce Odpadového hospodářství a předseda představenstva Frýdecká skládka, a. s.) a Petr Bielan (technický náměstek OZO Ostrava s. r. o.).

V současné době probíhají četné a vášnivé diskuze o nově navrhovaném systému zálohování PET lahví. Ten však nastupuje do již provozovaného systému sběru plastů, který se postupně budoval od roku 2002. Dnes jsou obce povinny sbírat plasty. Prakticky všude existují žluté nádoby na plasty, a tedy i na

nápojové PET lahve. Průměrná docházková vzdálenost je pouhých 90 metrů a stále více občanů už má barevné sběrné nádoby dokonce u svých rodinných domů.

Chystaný zákon na zálohování PET lahví by znamenal, že tento odpad se bude vozit a vracet zpět do obchodů. Jenže obcím

nadále zůstane povinnost třídít plasty do žlutých nádob. Takže zálohování PET lahví by představovalo provoz dvou systémů sběru plastů. Plasty hůře a draze recyklovatelné by zůstaly na bedrech obcí a dobře recyklovatelný a nejcennější plast (PET lahve) by „spadl“ do zálohového systému, který prosazují nápojářské nadnárodní společnosti.

- **Možná by stálo za to na úplný začátek porovnat provozování současného systému společného sběru všech plastů pomocí žlutých nádob a nově navrhovaného systému zálohového sběru PET lahví a paralelního sběru ostatních plastů bez PET lahví. Jak to vidíte z hlediska ekonomiky a ekologie?**

Drahovzal: Z hlediska ekonomiky bude provozování dvou systémů třídění plastových odpadů vždy neekonomické, jelikož to vyžaduje dvojí administrativu, samostatnou logistiku, samostatné zpracování... a využívání odpadů z těchto dvou samostatných toků je rovněž finančně náročné na různorodé technologie. Pokud jde o ekonomiku z hlediska investic, tak zavedení zálohového systému si žádá nové finanční prostředky v řádu jednotek miliard korun. A současný systém třídění odpadů bude do jisté míry již provedených nebo plánovaných investic devalvován, jelikož se do něho prostředky vkládaly a vkládají průběžně zhruba 25 let. Pokud jde o ekologickou stránku věci, může zálohový systém přinést usměrnění využití materiálu na obalové produkty, čímž se může zčásti zodpovědět otázka, co s tak velkým množstvím plastů.

Jana Krutáková: Současný systém společného sběru všech plastů do žlutých kontejnerů a nádob u jednotlivých nemovitostí je určitě velmi vstřícný a pohodlný k uživatelům, tedy obyvatelům měst a obcí, čímž také přispívá k poměrně vysokému procentu vytříděného množství plastů. Ze žlutých nádob je plast dovezen na třídící linky, které jsou ve vhodné dojezdové vzdálenosti a do tříděn podle požadavků zpracovatele. V případě zavedení zálohování PET lahví a kovových nápojových obalů není dosud znám tok obalů od spotřebitele zpět přes výkup ke zpracovateli a proto nemohu zodpovědně posoudit ekonomiku a ekologii tohoto systému. Pokud by systém svozu byl u nás nastaven podobně jako na Slovensku, pak těžko můžeme hovořit o vstřícném postoji k ekologii či ekonomice.

Havelka: Současný systém efektivně využívá logických synergií sběru mnoha složek komunálních odpadů. Tím se snižují jednotkové náklady ekonomické i ekologické. Systém vykazuje i v mezinárodním měřítku velmi vysokou míru efektivity a procentuálních výsledků sběru. Řada zemí nám stávající systém separace a jeho výsledky může závidět. Co se týká PET lahví, vysbíráme již nyní 8 z 10 uvedených na trh. Tím plníme evropské cíle i pro rok

2025. Je také třeba si uvědomit, že to znamená vysbírání cca 45 tisíc tun PET lahví. Ke splnění cíle 90 % sběru v roce 2029 nám zbývá sesbírat o pouhých asi 5 tisíc tun navíc. Pokud bychom kvůli tomu zaváděli zcela nový paralelní systém sběru, s dalšími auty, sběrnými místy v obchodech, třídíčkami a podobně, pak to nedává vůbec žádný smysl. Myslím, že k posouzení nelogičnosti takového kroku stačí selský rozum. Ekologické dopady dvou vedle sebe fungujících paralelních systémů pak vždy budou jednoznačně vyšší než při fungování systému jednoho. To je zcela zřejmé.

Blahut: Společnost Karlovarské minerální vody společně s dalšími společnostmi aktivně zacílila na český trh s PET lahvemi pod záminkou zájmu o životní prostředí v Česku. Přitom PET lahve se na našem trhu objevily před více než třiceti lety a po dobu dvaceti let je v České republice postupně budována infrastruktura pro jejich sběr od občanů. Poslední bouřlivá diskuze o tom, jak zajistit maximální recyklaci PET lahví proběhla zhruba před patnácti lety. V té době výrobci nápojů odmítli přistoupit na zálohování. Jasně vyzvali komunální sektor, aby se o sběr veškerých plastů postaral. Obce, města, technické služby i soukromé společnosti nakládající s komunálním odpadem začaly investovat do infrastruktury, aby vybudovaly potřebnou sběrnou síť pro sběr plastových odpadů zejména prostřednictvím nádob na separovaný sběr, nakoupily svozovou techniku a postavily třídící linky na jejich dotřídění a slisování před expedicí k recyklaci. Funkční systém odděleného sběru plastů prostřednictvím nádob a pytlů dosahuje jedněch z nejlepších výsledků v Evropě. To chci podtrhnout!

Bielan: Já si dovolím to srovnání vyjádřit přehlednou tabulkou s komentářem a popisem jednotlivých činností (viz tabulka). Z ní se dá vyčíst, že investiční náklad činí zhruba 5 miliard na zálohový systém PET a provozní náklady cca 1,5 mld. Kč. Jsou to tedy zbytečně vynaložené peníze. Pokud jde o ekologii, je zřejmé, že u zálohového systému naroste doprava o separátní nakládání s PET lahvemi, a to je zásadní problém. Řeknu to takhle: Kdo podporuje zálohový systém poškozují životní prostředí.

- **Můžete podle svých znalostí porovnat účinnost současného systému sběru plastů s nově navrhovaným systémem?**

Havelka: Stávající systém pomáhá obcím a městům plnit cíle sběru pro všechny komunální odpady, nejen pro PET lahve. Pomáhá naplňovat cíle pro plasty, sklo, papír a další složky komunálních odpadů. Účinnost stávajícího systému zatím vždy za ČR splnila stanovené evropské cíle pro sledované komodity. Systém se dále vyvíjí a jeho výkonnost roste v čase. Rozvíjí se stále intenzivněji systémy door-to-door, kdy lidé mohou své odpady odkládat dokonce už i přímo do popelnic ve svém domě. Města staví moderní třídící linky, které vytřídí komodity s 95procentní účinností. To se

TÉMA

Co se děje s PET a plasty	Současný stav sběr plastů spolu s PET pomocí žlutých nádob – jednotný systém na všechny plasty	Navrhovaný stav sběr plastů ve žlutých nádobách a sběr PET zálohovým systémem v obchodech – dva oddělené systémy
Občan a PET	Odevzdá je spolu s plasty do žlutých nádob	Plasty odevzdá do žlutých nádob a nezmačkaný PET nese do obchodu ke vrácení
Počet míst, kde lze odevzdat PET	Současný stav 190 tis. míst – kontejnerů, s rozvojem door to door prudce narůstá	5 tis. míst ve větších obchodech
Kde se PET třídí a zpracovávají	Spolu s plasty cca 120 třídíček z toho cca 50 kapacitních ručních rovnoměrně rozloženo v ČR z toho stávající 3 automatické (Praha, Brno, Ostrava), připravují se další	Dvě místa: 1 na Moravě a 1 v Čechách – automatické třídění – nutno vybudovat
Doprava z míst sběru do třídíčky	Lisovacími vozy – krátké vzdálenosti	Zmačkaný PET odpad běžnými vozidly dlouhá přeprava do dvou center – nelisovaná
Jak se to dotkne obchodníků	Nijak – ani organizačně, provozně a investičně	Nákup automatů na vrácení, stavebně zabudovat do budov, nakládání s PET, manipulace s PET, skladování, účtování se zálohami
Logistika přepravy od místa třídění plast a PET	Stávající	Plast stávající, PET nová přeprava
Pohled obce	Stávající systém pro všechny plasty, který se postupně rozvíjí (sběr, svoz třídění)	Stávající systém pro všechny plasty bez PET, který se postupně rozvíjí (sběr, svoz třídění)
Náklady	Svoz hradí EKO-KOM, třídění – prodej PET je významnou úhradou nákladu třídění, dotace třídění plastu hradí i EKO-KOM	Svoz hradí EKO-KOM – nižší tuny nižší příjem – obsluha přibližně stejná, významný výpadek úhrady nákladů třídíček včetně příspěvku EKOKOM
Firmy městské a soukromé (svoz, třídění)	Výstavba dotřídovacích závodů na plast nebo kombinace s tříděním SKO, jiné povinnosti ze zákona – synergie v toku plast spolu s PET	Výstavba dotřídovacích závodů na plast nebo kombinace s tříděním SKO, jiné povinnosti ze zákona – synergie v toku plast spolu s PET Výstavba závodů na PET soukromá firma sloužící zálohovému systému Stávající linky na plasty sníží svou efektivitu
Odbyt PET u konečného zpracovatele	Bez problémů	Bez problémů

děje s cílem splnění všech 22 cílů oběhového hospodářství, které máme jako stát splnit dohromady, nikoli jen některé. Naopak nově navrhovaný systém povinného zálohování v řadě států, kde byl spuštěn, zatím neplní cílenou hranici 90 % sběru. Systém sám počítá s poměrně vysokými nevrácenými zálohami, které způsobí to, že lidé přijdou o své peníze. Zálohový systém navíc nijak nepomůže s plněním ostatních cílů oběhového hospodářství. Ze společenského hlediska se nejeví jako efektivní.

Blahut: Procento zpětně vysbíraných PET lahví při provozování současného systému se pohybuje na úrovni 80 procent. Postupným zaváděním odděleného sběru plastů systémem door-to-door od rodinných domů předpokládáme, že se úroveň zpětně vysbíraných PET lahví skutečně dostane na úroveň minimálně 90 procent. Není to dáno pouze dostupností sběrné sítě, ale také aktivní výchovou obyvatel ke třídění. Vzhledem k tomu, že celá infrastruktura sběru a třídění byla budována na objem veškerých plastů z komunálních odpadů, včetně PET lahví, náhlé odklonění tohoto druhu odpadu do jiného systému sběru, například zálohového, by znamenalo zásadní zásah do ekonomiky nakládání s komunálním odpadem s negativními dopady pro obce i jejich občany.

Krutáková: Z dlouholetých zkušeností starostky a následně ředitelky komunální odpadové společnosti vím, že občané třídít umí. Jestliže dnes se vytrídí téměř 80 procent PET lahví, které jsou uvedeny na trh, je to nádherný výsledek. Požadavek EU je vytrídít už zmíněných 90 procent, a to jsem přesvědčena, že správnou motivací občanů jsme schopni zvládnout i bez zavedení zálohování. Doposud není znám legislativní rámec případného zavedení zálohování, a tudíž není možné odhadovat účinnost nově zavedeného systému.

Bielan: Obce nepřestávají rozvíjet stávající systém. V dnešní době dosahuje návratnost cca 8 lahví z 10, jak už zaznělo. Jen pro zajímavost, zálohový systém zavedený na Slovensku po roce dosahuje 7 lahví z 10. Rozvoj současného systému v nejbližších letech dosáhne na devět lahví z deseti a zálohový systém pravděpodobně také.

Drahovzal: Stávající systém je v každém ohledu pro všechny snadno dostupný a srozumitelný. Zálohový systém bude jen na některých místech a jen pro některé druhy odpadů, tudíž člověk bude nucen hledat vhodná místa k odložení těchto plastových odpadů. Efektivnost nového systému je diskutabilní, jelikož v současném systému třídění plastů se vytrídí 8 z 10 PET lahví, nový systém, respektive podmínky EU na třídění PET lahví stanovuje povinnost třídít minimálně 9 z 10 lahví, což by při zvýšení dostupnosti současného systému a větší osvěty obyvatelstva šlo rovněž dosáhnout za mnohem menších legislativních, logistických i ekonomicko-sociálních nákladů. Obdobně totiž postupovala téměř stejná početná Belgie a pohybuje se na hranici vytrídění 9 z 10

PET lahví i bez povinného zálohového systému. Jinak současná legislativa umožňuje zavést zálohování, ale nepovinné. Proto chtějí iniciátoři zálohování PET lahví zavést povinný zákonem regulovaný zálohový systém na PET lahve. A tak by nemuseli překonávat zejména psychologickou bariéru u obyvatel, že si mohou vybrat. Zároveň by provozovatelé zálohování PET lahví nemuseli podléhat „konkurenčnímu“ prostředí s dobrovolným a všem volně přístupným systémem třídění odpadů.

- **Jakou investiční náročnost bude představovat zavedení záloh a kdo ponese investiční zátěž budování nového systému?**

Bielan: Investiční náklady na zálohový systém ponесou obchodníci – zajistí nákup a zabudování automatu na vrácení lahví, a dále provozatel systému záloh. Ten bude financovat třídící centra na Moravě a v Čechách, jak se uvádí na webových stránkách: zaloहुujeme.cz.

Krutáková: Jak už jsem se zmínila, není doposud vypracován a odborné veřejnosti a obcím předložen legislativní návrh zálohování. Podle studie vypracované společností CETA se hovoří o nákladech na zavedení systému v miliardách korun, při přepočtu na občana pak studie hovoří o navýšení nákladů o 30 až 50 korun.

Drahovzal: Ano, na základě předpokladů se bude jednat v řádech o několik miliard korun a lze očekávat, že to zaplatí iniciátoři, respektive povinné osoby k zálohování jako distributoři a prodejci nápojů, přičemž by si tyto prostředky promítly do prodejní ceny nápojů. V konečném důsledku vše zaplatí spotřebitel, tedy občan.

Blahut: Pokud budou PET lahve vyjmuty ze stávajícího systému, dojde ke znehodnocení investic do sběrové sítě, svozové techniky, zároveň budou zmařeny investice do třídících linek a máme velice vážné obavy, že systém odděleného sběru plastů přestane fungovat jako celek. Provozovaná zařízení jsou v majetku obcí nebo členů Spolku veřejně prospěšných služeb a v mnoha případech byly financovány z evropských fondů. Změnou toku materiálů nebudou projekty udržitelné a hrozí, že bude nutné vracet dotace.

Havelka: Podle studie Svazu obchodu a cestovního ruchu budou náklady na pořízení systému zálohování jen na straně velkých obchodníků znamenat investice přesahující částku 5,2 miliard Kč. Každý rok se pak počítá s provozními náklady přesahujícími částku 1,3 mld. Kč. A to zdaleka nejsou všechny dopady. Pro obce to znamená zvýšení nákladů na odpadové hospodářství asi o 58 Kč na občana za rok. V případě Prahy to je přes 75 milionů korun navíc. To vše pro komoditu, jejíž celková materiálová hodnota pro celou ČR představuje tržní cenu dohromady zhruba 500 milionů korun. Nákladový nepoměr je tak dokonce o celý řád jinde. A pokud si uvědomíme, že objektivně jde o navýšení sběru o pouhých 5 tisíc tun navíc k roku 2029, je celý příběh s prosazováním záloh skutečně jen obtížně uvěřitelný. A samozřejmě, že vše ve finále bude muset zaplatit občan, a to jak v ceně potravin v obchodech, tak v ceně dražších poplatků za odpady ve své obci.

■ Jak se případné zavedení zálohového systému dotkne současných třídících linek?

Krutáková: PET lahve jsou pro třídící linky materiálem, který je nejvíce zhodnocen. Tím, že se petky převedou do systému záloh, přijdou třídíčky o ten nejhodnotnější materiál. Provoz linek se nestaví, neboť budou dotříďovat ostatní plast ze žlutých nádob.

Ten však není tak finančně ohodnocen a je předpoklad, že ekonomika třídících linek již nebude v černých číslech. Kdo pak zadojuje jejich ztrátovou činnost? Půjdou zvýšené náklady za obce jako původci odpadů a ty je převedou na občana? Nebo bude systém dotován ze společnosti, která bude zálohovat? To jsou rovněž nezodpovězené otázky ze strany Ministerstva životního prostředí jako navrhovatele zálohování v ČR.

Blahut: Následkem odklonu PET lahví z toku komunálního odpadu dojde k situaci, kdy současná kapacita třídících linek bude až dvojnásobná oproti poptávce na zbylé plastové odpady. Tato situace povede k zániku části z nich, k narušení infrastruktury a prodloužení vzdáleností, na kterou budou přepravovány plasty k vytrídění. Negativní dopad se projeví v dalším zvýšení nákladů pro obce i občany a v konečném důsledku i vyšší zátěži pro životního prostředí dopravou.

Drahovzal: Výtěžnost a ekonomická bilance třídících linek bude velmi ohrožena, jelikož zrovna PET lahve jsou „nejlukrativnější“ komoditou v celém segmentu vytríděných plastů, respektive odpadů. Takže kromě toho, že někteří zpracovatelé přijdou o materiál, např. na výrobu textilu, tak se prodraží i třídění plastů, odpadů jako takových. Je možné, že i některé třídící linky budou uzavřeny, ekonomicky to pro ně nebude zvládnutelné, což bude mít dopad i na logistiku tříděných odpadů. Také se zvýší náklady pro obce, protože budou s tříděnými odpady jezdit na větší vzdálenosti než dosud.

Havelka: Pro třídící linky je to samozřejmě zcela nepochopitelná situace a vývoj. Každá z linek umí třídít PET lahve a také je třídí. Přispívají k dosažení stávajícího velmi dobrého výkonu sběru 8 PET lahví z 10 uvedených na trh. Například Francie umí svým systémem separace vytrídít pouhé 2 PET lahve z 10 uvedených na trh. Všechny stávající linky, ale i nové obcemi a městy budované moderní třídící linky citelně ekonomicky doplatí na zavedení povinných záloh. Jejich ekonomika se logicky zhorší. Pro obce se pak zároveň zvýší jednotková cena třídění dalších komunálních odpadů, které tyto linky třídí. Negativní ekonomické dopady zavedení záloh proto samozřejmě ve svých rozpočtech pocítí i obce.

Bielan: Třídící linky na plasty, ty ruční, propustí nejen lidi, ale přijdou o výnosy z prodeje PET a EKO-KOMu. Prodej zbylých plastů nebude krýt náklady na třídění. Povinnost třídění a recyklace je zákonná, tak se bude hledat, kdo zaplatí méně efektivní třídění. U automatických linek třídění plastů bude situace podstatně horší, protože část linek bude mimo provoz. Zmařené investice!

■ A co na zálohování PET lahví řekne občan a kolik ho to bude nakonec stát?

Drahovzal: Ze všeho vyplývá, že občan si možná na počátku řekne: „Dobrá věc, to zálohování“, ale až si spočítá ekonomické

dopady, bude zřejmě nemile překvapen... A stejně tak i rozpočty měst a obcí, které nebudou dostávat stávající příspěvky na třídění odpadů do EKO-KOMu, jelikož nápojový PET již nebude v segmentu běžně tříděných odpadů pod jeho gescí.

Krutáková: Podle průzkumů by dnes část občanů zálohování uvítala. Nevím, zda si však dokáží uvědomit, jak funguje dosavadní léty ověřený systém třídění odpadů a jaké změny by doznalo zavedení nových systémů. V každém případě je třeba si uvědomit, že jen při nákupu bude cena nápojů v PET lahvích navýšena minimálně o cenu zálohy na láhev a další navýšení je možné předpokládat vzhledem k zavedení celého systému, jak uvádí již zmíněná studie.

Havelka: Pro občana zavedení záloh v ekonomické rovině znamená jen náklady navíc. Vyšší poplatky za odpady, které platí obci, vyšší spotřeba času při vracení lahví do obchodu, potřebu vyhrazení místa v domácnosti, kde bude shromažďovat nezmačknuté PET lahve, vyšší náklady na dopravu, protože PET lahve budou muset být převáženy zpět do obchodů autem apod. Mimo jiné to však také znamená, že při záloze ve výši 5 Kč, půjčí občané provozovateli zálohového systému nebo nápojářským společností více než 10 000 000 000 Kč, a to za nulový úrok. Nápojářské společnosti také počítají s tím, že nemalé procento záloh se nevrátí, a peníze občanů v řádu stovek milionů či miliard korun prostě propadnou a lidé o ně přijdou. Jak již dříve řekl předseda Asociace českého tradičního obchodu, pan Březina: „Zálohy jsou výhodné, ale jen pro ty, kdo je prosazují, tedy pro zástupce nápojářského průmyslu.“

Blahut: Členové našeho spolku společně s obcemi před lety aktivně reagovali na nečinnost nápojového průmyslu a zavedli třídění plastového odpadu, včetně PET lahví, a dnes po úspěšném provozování funkčních systémů na jejich oddělený sběr a zpracování titíž výrobci zvažují zavedení vlastního zálohového řešení bez jakékoli konzultace s komunální sférou a zcela bez ohledu na to, jaký dopad to bude mít na náklady obcí. Rád bych ještě řekl, že náš spolek požadoval po Ministerstvu životního prostředí odmítnutí zálohového systému PET lahví lobbovaného společnostmi, které zajímá pouze jeden lukrativní druh odpadů – PET lahve.

Bielan: Pokud sečteme všechny plusy a minusy, tak nám vychází, že dopad na občana bude asi 50 až 70 Kč na hlavu, a to nepočítám ztrátu za nevrácené PET lahve. Dále to bude občana stát náklady na čas, skladování lahví a s docházkou do obchodů. Zvláště v malých obcích to bude pozoruhodné... A na závěr jen doušku. Už teď máme účinný systém i na hliníkové plechovky a obalový kov, také na nápojový karton, protože je sbíráme spolu s plasty. Takže čekám, že i tento jednotný a dlouhodobě rozvíjený účinný systém, který funguje díky spolupráci občanů, obcí a svozových firem, bude narušen dalšími nařízeními ať už z Evropské unie či České republiky.